

Dr. I. Ch. K. von Hofmann: Die Offenbarung St. Johannis für das Verständniss der Gemeinde bearbeitet von L. von Lorentz Pfarrer. Leipzig, 1896. A. Deichertsche Verlagsbuchhandlung Nachf. (Georg Böhme). Ára 3 márka 25 fillér 274 oldal.

Az újszövetségi kánon leggyakrabban vitatott, de még mindig újabb meg újabb felderítést s magyarázatot igénylő iratai között kiválóan figyelemre méltó a János apostol mennyei jelenésekről szóló könyve, a mely az egész bibliának fenséges záradékaul szolgál. A protestáns egyház több tekintélyes írásmagyarázója Luther nyomán indult el, a ki az 1522. évben megjelent ide vonatkozó művének előszavában nagyon is alanyias véleményének adott kifejezést, midőn azt mondta, hogy ezt sem apostoli, sem prófétai irat gyanánt nem ismerheti el, mert szerinte nem igazolható az az eljárás, hogy itt az író látomásokban terjeszti elő a Krisztus egyházának küzdelmeit és egykori tökéletes győzedelmét. holott a többi apostoli író a jövődő eszményeit egyszerű, világos vonásokkal rajzolja.

Hofmann azonban minden ilyes tagadólagos feltevés és elméletezés ellenében, határozottan állást foglal a positiv irányzat védelmére s történelmi nyomokon haladva a János apostol szerzőségét támogatja, a munkája terjedelméhez viszonyítva meglehetősen rövid «bevezetés»-ben (1—11. l.). majd az első rész első versének magyarázata kapcsán (16—21. l.).

Ez evangéliumi hű felfogáshoz képest, minden művelt protestáns egyháztag által könnyen érthető, világos és építő modorban, ezen kívül az exegetikai tudományosság mai színvonalán, lánczolatossá egymásutánban sorolja fel első renden is azokat a külső (történelmi) érveket, a melyek Papiástól kezdve egészen napjainkig az igazeredetűség mellett megannyi hangosan beszélő bizonyosságok. Justinus vértanu, valamint a montanisták Victorinus, Augustinus, Joachim apát és a többiek, kik e remek látomások magyarázatával foglalkoztak, mindnyájan tanuskodnak a mellett, hogy itt János apostol közvetlen kijelentés alapján rajzolta elénk az Úr országának jövődőbeli megvalósulását. Még azok is, a kik az ezeréves messiási ország közeli eljövételének balhiedelmén rajongással csüggő montanisták czáfolása czéljából, e könyv hitelreméltóságát megkérdőjelezték, sőt azt egyenesen Kerinthos gnostikus tévelygőtől származottnak gondolták: arról tesznek — bár hallgatólag — bizonyosságot, hogy e kánoni iratban az evangéliomi vigasztalásnak és állhatatosságra buzdító hiterőnek rendkívül nagy mértékével találkozunk. Innen van az, hogy kezdetben, a harmadik század közepéig szó szerint értelmezték a szövegét. Később azonban már nemcsak az előadás kapcsolatos rendszerét vitatták, de a látomások jelentését is Origenes módjára, alegorikai színben tüntették fel egyesek. Nem azt nézték, a mire az apostol, mint jövődő megvalósulásra rámutat, hanem igyekeztek a világi és egyházi történelemben felfedezni azokat a jelenségeket és mozzanatokot, a melyek az egyes jóslatoknak és látomásoknak meg-

felelnek. Így nevezetesen Joachim apát Babel alatt Rómát és az elkorcsosult egyházat értette s ezzel kijelölte a reformátorok előtt az utat, a melyen ezt a szentíratot értékesíthették. Luther is a pápát ismerte fel az apokalyptikus antikrisztushan s a hétfejű szörnyeteget a pápasággal azonosította. Majd Vitringa (1720) és Bengel (1750) úgy vélekedtek, hogy a Jelenések könyvében János apostol a keresztyén egyház történelmét jósolta meg.

Az újabbkori irásmagyarázók hova-tovább visszatérnek az ős evangéliumi felfogáshoz. Így Hofmann is e szentíratot valóságos bibliai prófétia s igazi látomások előadása gyanánt tekinti s elvül azt tűzte maga elé, hogy minden egyes jövendölést az összes kánoni prófétiaik kapcsolatában tegyen érthetővé. E tekintetben magyarázatos munkáját czélnak megfelelő, sikerült és nagy lelki haszonnal járó épületes olvasmánynak tartjuk, melyet úgy a szakférfiak, mint bármely józan értelmű mívelt hívő méltán vehet a kezébe.

Az értelmezésül felvett szakaszok elé a szerző szószerinti hű fordítást közöl, a mely a Luther bevett német fordításánál több helyütt világosabb és szabatosabb értelmet nyújt.

Az átdolgozó Lorentz lelkész gondos kezének nyomai előnyösen észlelhetők a gyülekezeti lelki szükségletek kielégítésére irányuló részletek kidolgozásánál, míg másfelől az A. Deichert-féle könyvkereskedés (Georg Böhme) áldozatkészsége, melylyel e munka megjelenését lehetővé tette, szintén teljes elismerésre érdemes.

E művet tehát az exegesissal és általában a bibliai tudományokkal foglalkozó szakkörök pártoló figyelmébe jó lélekkel ajánlhatjuk.

Dr. E. J.